

Podmínky, kvalita a etika prodeje z oblasti dozorové činnosti SZPI v roce 2012

Ing. Miloš Kavka

Ústřední inspektorát

Státní zemědělská a potravinářská inspekce

**Seminář „Etika podnikání ve vztahu ke
spotřebiteli – praxe a výzvy“**

Praha 26.11.2012

Struktura přednášky

Hlavní aktuální informace z oblasti dozorové činnosti
SZPI v roce 2012:

1. Praktické zkušenosti SZPI s maloobchodem
2. Internetová aplikace „Potraviny na pranyři“
3. Značky kvality
4. Legislativní změny v označování potravin
5. Různé; diskuze

Jak se může spotřebitel sám orientovat v potravinách?

- ◆ Senzorické zkušenosti (alespoň jedna zkušenost)
- ◆ Informace na spotřebitelském balení (PPP, původ, jakost, apod.)
- ◆ Výživová (= nutriční) a zdravotní tvrzení
- ◆ Dobrovolné označování značkami
- ◆ Specifika jednotlivých druhů potravin

Spotřebitel a státní dozor

- Uvědomělý spotřebitel se organizuje ve spotřebitelských svazích
- Spotřebitelé mají povědomí, schopnosti a dovednosti, které jim umožní informovaně vybírat potraviny, které konzumují, a sami odhalovat některé praktiky, které je mohou uvést v omyl.
- **Nezabrání však jakýmkoli praktikám výrobců a/nebo maloobchodu**

Spotřebitel a státní dozor

- ❑ Státní dozor disponuje laboratořemi k odhalení praktik s falšováním a ohrožováním lidského zdraví
- ❑ SZPI přímo orientována na spotřebitele:
 - ❑ Kontrola požadavků platných předpisů
 - ❑ Certifikace ISO 9001 (klíčový zákazník = spotřebitel)
 - ❑ Prioritní vyřizování podnětů spotřebitelů
 - ❑ Web „Potraviny na pranýři“
- ❑ Kontrola SZPI je namátková – pouze 25 000 kontrol MO ročně
- ❑ Nekalé obchodní praktiky se vedle nebezpečných a falšovaných potravin týkají i chybné obchodní úpravy a činností MO při skladování a prodeji potravin

Etika prodeje – Přebalování specialita roku 2012?

- ◆ Přebalování = prodlužování DP/DMT
- ◆ SELHÁNÍ personálu?? Prodavačka dostává plat za profesionálně a rychle obslouženého zákazníka, za doplňování zboží u svěřených úseků a také za minimalizaci ztrát na zboží
- ◆ Nekalé obchodní praktiky při prodlužování DP/DMT jsou zřejmě výslednicí činnosti všech článků MO

Etika prodeje – nabízení nevzhledných potravin

- ◆ Vzhled = třetí z TOP 3; tedy tři nejčastěji zjišťovaných nedostatků svědčící o chybách maloobchodu, ale i výrobců
- ◆ Důvody výrobce: Nadměrné používání přídatných látek, bádru, separátu, kožovky, vody; nepřizpůsobení hranice doby spotřeby stavu vstupních surovin
- ◆ Důvody prodejce: nedodržování teplotního řetězce; nedodržování doby spotřeby

Etika prodeje – Podmínky úchovy při skladování a prodeji

- ◆ Na druhém místě v TOP 3
- ◆ Chybuje obchod, který svou činností navazuje na výrobce - od skladování přes přepravu až k distributorům a konečným prodejcem spotřebiteli; všechny následné činnosti následující po výrobě a zabalení nemohou nic na potravině zlepšit, avšak mohou toho hodně zhoršit – jeho snahou tedy je udržet vyrobenou a případně zabalenou potravinu za měřitelných a registrovatelných podmínek co nejdelší dobu (po dobu spotřeby) v takovém stavu kvality, který se blíží stavu bezprostředně po výrobě

Etika prodeje – nedostatky v označování

- ◆ „jednička“ v TOP 3
- ◆ nesprávné nebo neúplné označování tvoří v současné době necelých 20% ze všech zjišťovaných nedostatků, je to pokles oproti loňskému roku, a to díky nárůstu senzoričky nejakostních potravin v tržní síti. Řebříček ?

1. Povinné údaje chybí (kromě DP/DMT)
2. Prodlužování DP/DMT
3. Povinné údaje jsou uvedeny, ale nesprávným způsobem (způsob – vyhláška č. 113/2005 Sb.) - povinné údaje nebyly v českém jazyce
4. Na obale nebyl uveden údaj o DP/DMT ("spotřebujte do,,)
5. Porušení/odstranění DP/DMT úmyslně maloobchodem

Případy zneužívání názvů vybraných MV

- ◆ sedlácký salám – renomovaný výrobce a farmář (evidentní zneužití názvu „selský“)
- ◆ Slovenské sedlácké plněné řízky – kuchyňský polotovar (spíše neznalost)
- ◆ (Uzený kuřecí) šunkáček – několik renomovaných výrobců (evidentní zneužití názvu „šunka“ či „šunkový“)
- ◆ vysočina / vysočina s pepřem (evidentní zneužití názvu „vysočina“)
- ◆ Vrchovina / Salám kuřecí vrchovina (evidentní zneužití názvu „vysočina“)
- ◆ Alpský turista (evidentní zneužití názvu „turistický trvanlivý salám“)

Český výrobek

- Podle předpisů to je i v tuzemsku vyráběná Coca-Cola, již všichni vnímají jako americkou
- Jako český výrobek lze totiž označovat takovou potravinu, která je v koncové fázi zpracována v České republice, a je přitom jedno, jakým způsobem je navázána na zahraniční mateřskou firmu
- ❖ "Za české potraviny lze považovat také výrobky, které jsou vyráběny ze zahraničních surovin, kde je zřejmé, že země původu hlavní suroviny je mimo území ČR, ale určující je to, že podstatná úprava, respektive finální zpracování, se děje až v tuzemsku.
- ❖ Za takovou úpravu nelze považovat např. rozkrájení velkých balení MV na menší a jejich následné zabalení."

Původ výrobku – podpora CZE zpracovatelů surovin

- *1. Klíč k tomu, co je možné označit za český výrobek, stanovuje nařízení EU 2913/92:*
- **Zboží, na jehož výrobě se podílely dvě nebo více zemí, pochází ze země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování, které bylo provedeno v podnicích k tomu vybaveným a které vyústilo v nový výrobek nebo představuje důležitý stupeň výroby.**

Označení výrobku „Česká kvalita“

- ◆ Trik MO – Kalkul - kupující totiž dávají přednost domácím výrobkům mimo jiné proto, aby podpořili tuzemské producenty a pomohli tím ekonomice.
- ◆ Daně se totiž odvádějí podle sídla výrobce; kupující tuší, že daně budou putovat do jiné země, kdyby po výrobku vydávaném za český občas nesáhli.
- ◆ Výrobky zahraničního původu nabízeny s klamavým označením „Česká kvalita“ a s vlajkou ČR (jako „Česká kvalita“ byly označeny např., mražené kuřecí prsní řízky z Polska, zavináče z Polska a řada dalších)

- ◆ Visačkou „OD ČESKÝCH ŘEZNÍKŮ“ byl označen MV německého výrobce, s vyobrazením vlajky České republiky.
- ◆ U štítku „OD ČESKÝCH ŘEZNÍKŮ“ mohli zákazníci najít salám s pepřem, salám se sýrem a kořením a salám s paprikou a pepřem, všechny vyrobené v Německu.
- ◆ Tyto výrobky nelegálně brání cestě českým výrobkům a českým výrobcům na trhy OŘ

- ◆ Triky prodejců využívají i jinak skutečnosti, že značná část českých spotřebitelů preferuje domácí výrobky
- ◆ podobné bylo značení zahraničních výrobků - jako je „nakupujte hezky česky“, „od českých farmářů“, „široká nabídka českých značek“, „regionální dodavatelé“ apod.

- ◆ Masné výrobky, které pocházely od německého výrobce, byly na prodejní ploše opatřeny regálovým štítkem, který měl upozornit spotřebitele na právě probíhající akci, s nápisem „PRAVÁ ČESKÁ ZABIJAČKA“. Inspektoři našli pod tímto označením tři druhy huspeniny s vepřovým masem a tmavou tlačenkou – vše z Německa.

Klamavé značení

- ◆ Na cedulce v obslužné vitríně uvedeno Párky telecí, na etiketě výrobce Párky s telecím masem, ve složení mimo jiné uvedeno: telecí maso 2%, hovězí maso 3%, vepřové maso 65%.
- ◆ v názvu potraviny bylo v blízkosti jejího prodeje použito značení "Šunka,, ačkoliv se o šunku nejednalo

Příklad invalidní etikety z praxe – SALÁM TURISTICKÝ TRV.

- ◆ Masný výrobek trv. tepelně oprac. - SLOŽENÍ: vth maso (min. 75hm%), extrakty koření, stabil. E450, E451, sacharidy, zvýr. chuti E621, E635, antiox. E316, přír. koření, barv. E120, přír. červ. barv., suš. zel., dusitan sodný, tuk <40%, sůl <4,7%, OČB <14% - jsou obecně nesrozumitelné,
- ◆ Další složení výrobku neodpovídající vyhl. 113/2005 Sb. zkratky VOL. KONZ., KOR., STAB., REG.KYS., BRAM.SKR., BARV. - Ingredience nemusí být vypsány celé, výrazy „hov. maso“ nebo „vepř. maso“ spotřebitelům evidentně nevadí, i když jde taky o zkratky.

Potvrzují podněty spotřebitelů,

- ◆ Dnes jsem například zakoupil "Klobásu vysočina" (vypadala pěkně) u které je ale na štítku z balicího stroje pouze uvedeno: "V. a h. maso, v. sád., v. srd., voda, v. kůž. j. sůl, koř. čes. stab." + řada "éček" a dále "cukr, dext., br. a kuk. škr. bar. E120, práš. z č. řepy, aroma. sůl max 3,5 %, tuk max49%, čR"
- ◆ Mám za to, že podle takové informace si zákazník absolutně nedokáže udělat představu o kvalitě, respektive o tom, co vlastně kupuje.

- ◆ nedostatky ve značení masných výrobků v nabídce prodejních stánků uvedeno tvrzení domácí špekáčky, domácí tlačěnka, domácí sekaná, domácí klobásy apod. (§ 4 odst. 2 písm. f) vyhlášky č. 113/2005 Sb.)
- ◆ neuvádějí se údaje, že charakter nebo původ potravin je "domácí", "čerstvý", "živý", "čistý", "přírodní", "pravý" nebo "racionální", pokud toto označení výrobku není součástí názvu druhu, skupiny nebo podskupiny uvedené u jednotlivých druhů potravin ve zvláštních právních předpisech
- ◆ Někteří „výrobci“ vyrábějí „domácký“ salám – evidentní vyhýbání se předpisům,

Obslužné úseky s masnými a mléčnými výrobky

- ◆ viz. Obrázek
- ◆ Údaje na přiložené cenovce určené spotřebitele jsou podle názoru metodika **dostačující za dalších nutných podmínek**
- ◆ Údaje na této konkrétní cenovce musí doprovázet ještě uvedení povinných údajů dle zákona č. 110/1997Sb. Konkrétně to znamená, že:
- ◆ Je-li MV nebalená potravina, musí prodejce u prodejního pultu umístit k cenovce (stačí někde na tabuli poblíž například) ještě písemný údaj o DP a o použití masa strojně odděleného (neplatí pro vídeňský párek příkladu) a nejvyšším obsahu tuku. Název a množství už je uvedeno na cenovce.

Laboratorní rozborý SZPI příklady

ČSB alias povinný podíl libového masa

- ◆ čistá svalová bílkovina – pod limitem vyhlášky
- ◆ Šunky, Drůbeží šunky, Vysočina – vícečetně (salám i klobása), Turistický trvanlivý salám – vícečetně, Selský salám, Poličan, Lovecký salám, Herkules

Aktivita vody (a_w) alias nedosušené salámy

- ◆ Spotřebitel za cenu výrobku kupuje vodu!!!
- ◆ Vysočina 15 případů
- ◆ Turistický trvanlivý salám 4 případy
- ◆ Ostatní typy 5x (vždy po jednom případě)

Laboratorní rozborý SZPI

Další příklady

- ◆ **Tuk** - vyšší jak stanovený limit; nižší jak deklarovaný na obale: francouzská
- ◆ **Obsah masa** - Uzená krkovice b.k. (85% / 62,1%); Konzerva – hotové jídlo (nejméně 30% hm.; 10,1%); Pork Luncheon meat (70% / 51,8%); Šunka – konzerva (84% / 73,8%); Kuřecí maso ve vlastní šťávě (52% / 38,2%); Krutí maso ve vlastní šťávě (50% / 40,7%); Konzerva – hotové jídlo z drůbežího masa (negativní ; pozitivní maso vepřové); Paštika - průkaz nedeklarovaného drůbežího masa
- ◆ **Průkaz kostní drti** – SOM
- ◆ **Sojová bílkovina** - (Limit u Turistického trvanlivého salámu nebo Vysočiny: nesmí obsahovat alergen neuvedený na obale; přítomna sójová bílkovina 0,45 %)
- ◆ **Salmonella spp.** - Kuřecí prsní řízek bez kůže - Enteritidis

Potraviny na pranýři

Internetová aplikace „Potraviny na pranýři“

www.potravinynapranryri.cz

pranyr@szpi.gov.cz

Spuštění webu pro veřejnost v úterý 10. července 2012 ve 14.30 hodin

Provozovatel webu: Státní zemědělská a potravinářská inspekce

potraviny na pranýři

nejakostní, falšované a nebezpečné potraviny

Potraviny na pranýři

Nejakostní potraviny - nejsou v souladu s požadavky právních předpisů na jakost nebo neodpovídají jakosti deklarované výrobcem, nicméně zjištěné vady charakter potravin výrazně nemění.

Falšované potraviny – potraviny, u kterých se zjištěná vada týká samé podstaty, charakteru nebo původu potraviny, včetně zásadních porušení požadavků právních předpisů na jakost potravin.

Nebezpečné potraviny – potraviny, u kterých bylo zjištěno porušení povinnosti dodržet požadavky na bezpečnost potravin stanovené právním předpisem.

Cíle webu

Zlepšit pozici spotřebitele na trhu potravin

Poskytnout spotřebiteli informace o
nevyhovujících vzorcích zjištěných úřední
kontrolou

Ochrana zájmů spotřebitele podle článku 8
nařízení ES č.178/2002.

Možnosti webu

- Česká a anglická verze
- Vyhledávání
- Přístup pro odbornou veřejnost
- Zasílání novinek emailem
- Odkaz na webové stránky SZPI
- Spolupráce s ostatními kontrolními orgány i mimo ČR

Značky kvality

☐ **KLASA**

- ☐ ocenění touto národní značkou získalo již více jak 1250 výrobků potravin
- ☐ udělována ministrem zemědělství ČR od roku 2003
- ☐ administrována SZIF
- ☐ cíl MZe je pokračování v dosavadní propagaci a podpoře kvalitních výrobků
- ☐ důraz kladen na oceňování potravin s nadstandardním kvalitativním znkem
- ☐ hodnotitelská komise při MZe – ne/doporučení značky Klasa

Regionální potravina

- **Společný projekt**
 - Ministerstvo zemědělství ČR
 - **SZIF - administrace**
 - Potravinářská komora ČR
 - **Agrární komora ČR**
 - Asociace krajů ČR
- Dotace na marketingovou podporu
- Potraviny musí být vyrobeny z tradičních surovin regionu
- 70% surovin musí mít původ v ČR
- Hlavní složka musí být pouze z ČR
- Jeden znak musí vykazovat výjimečné charakteristiky
- Značka udělována na 4 roky

Regionální potravina

Kategorie

- a) **Masné výrobky tepelně opracované** – drobné masné výrobky, měkké salámy, vařené výrobky, speciality, uzená masa
- b) **Masné výrobky trvanlivé** - fermentované salámy a klobásy, trvanlivé salámy a klobásy
- c) **Sýry včetně tvarohu** (i tavené)
- d) **Mléčné výrobky ostatní**
- e) **Pekařské výrobky včetně těstovin**
- f) **Cukrářské výrobky včetně cukrovinek**
- g) **ALKO a NEALKO nápoje**
- h) **Ostatní**(OZ v čestvé nebo zpracované formě, med, lahůdky, skořápkové plody apod.).

Zaručené tradiční speciality (ZTS) -jedná se o označení pro zemědělský produkt či potravinu se zvláštní povahou uznávanou Evropskou unií. Zvláštní povahou se rozumí vlastnost nebo vlastnosti, kterými se zemědělský produkt či potravina odlišuje od ostatních výrobků nebo potravin stejného druhu a kategorie. Potravina nebo zemědělský produkt musí být vyroben buď z tradičních surovin, mít tradiční složení nebo být vyráběn tradičním způsobem výroby či zpracování.

- ◆ **Kontroly zaručených tradičních specialit ve výrobě jsou na veterinářích**
- ◆ **V ČR se jedná o zapsané Špekáčky, Lovecký salám, Spišské párky, Liptovský salám a zveřejněnou Pražskou šunku.**

Chráněné zeměpisné označení (CHZO) - název regionu, určitého místa nebo ve výjimečných případech země, používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže toto zboží má určitou kvalitu, pověst nebo jiné vlastnosti, které lze přičíst tomuto zeměpisnému původu, a jestliže výroba nebo zpracování anebo příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území. U zeměpisného označení je možné, aby pouze některá fáze výroby (výroba, zpracování nebo příprava) potravin nebo zemědělského výrobku proběhla ve vymezeném území.

Nařízení 1169/2011

Nařízení o poskytování informací o potravinách spotřebitelům

- ◆ Revize národních předpisů v důsledku přijetí nového nařízení EU přímo vymahatelného
- ◆ V legislativním plánu vlády II. Pololetí r 2012
- ◆ Nutné vypuštění duplicitních ustanovení s přímo použitelným předpisem
- ◆ Implementace nařízení
- ◆ Revize vyhl. č. 113/2005

Na výrobcích je „přeznačkováno“

- ◆ Mnoho textu povinného
- ◆ Mnoho textu dobrovolného
- ◆ Mnoho log
- ◆ Je to o dostupnosti a umístění povinných údajů
- ◆ Je to o umožnění provedení správného způsobu uvádění povinných údajů
- ◆ Cílem nařízení je poskytnout konečnému spotřebiteli základ, aby mohl učinit informovaný výběr (konečný spotřebitel by měl snadno porozumět informacím uvedeným na označení, jednoduché a srozumitelné údaje).

POVINNOST

- ◆ Název firmy
- ◆ Název potraviny
- ◆ Údaj o množství
- ◆ Datum (použitelnosti nebo minimální trvanlivosti)
- ◆ Údaj o složení
- ◆ O skladování
- ◆ O způsobu použití
- ◆ O určení pro zvláštní výživu
- ◆ Šarže
- ◆ Nepříznivé ovlivnění zdraví
- ◆ O ošetření ionizujícím zářením
- ◆ Nutriční hodnoty
- ◆ Jakost (je-li stanovena)
- ◆ Balící plyny
- ◆ Další údaje dle veterinárního zákona

Dobrovolné avšak pravdivé

- ◆ ZTS, CHZO
- ◆ Zelený bod
- ◆ Nakládání s použitými obaly
- ◆ Identifikace značení obalů (materiál)
- ◆ EAN kód
- ◆ Klasa
- ◆ Víš, co jíš
- ◆ Regionální potravina
- ◆ další

Etiketa - Co bude příště:

POVINNOST

- ◆ Název firmy
- ◆ Název potraviny
- ◆ Údaj o množství
- ◆ Datum (použitelnosti nebo minimální trvanlivosti)
- ◆ Údaj o složení
- ◆ O skladování
- ◆ O způsobu použití
- ◆ O určení pro zvláštní výživu
- ◆ Šarže
- ◆ Nepříznivé ovlivnění zdraví
- ◆ O ošetření ionizujícím zářením
- ◆ Nutriční hodnoty
- ◆ Jakost (je-li stanovena)
- ◆ Balící plyny
- ◆ Další údaje dle veterinárního zákona

Dobrovolné avšak pravdivé

- ◆ ZTS, CHZO
- ◆ Zelený bod
- ◆ Nakládání s použitými obaly
- ◆ Identifikace značení obalů (materiál)
- ◆ EAN kód
- ◆ Klasa
- ◆ Víš, co jíš
- ◆ Regionální potravina
- ◆ další

Stávající požadavky upraveny a doplněny o:

- označování nano složek
- alergenní látky – přímo povinný údaj
- země původu nebo místo provenience - zpřesnění
- výživové údaje – nový povinný údaj
- šarže – směrnice 2011/91/EU

Nařízení (EU) č. 1169/2011

- ◆ Výživové údaje - vztah k ostatním pr. předpisům (čl. 29)
- ◆ Označování výživových údajů se nevztahuje:
 - na doplňky stravy (vyhláška č. 225/2008 Sb.)
 - na minerální vody (vyhláška č. 275/2004 Sb.)
- ◆ Označování výživových údajů se použije současně s požadavky na:
 - potraviny určené pro zvláštní výživu (vyhláška č. 54/2004 Sb.)
- ◆ Látky vyvolávající alergii (čl. 21 + příloha II)
- ◆ Uvedení v seznamu složek (příloha II)
- ◆ Název látky (alergenu) z přílohy II – zvýraznění – **jasné odlišení od ostatních složek** uvedených v seznamu, např. typem nebo stylem písma nebo barvou pozadí

- ◆ Vstup v platnost a použitelnost (čl. 54 + čl. 55)
- ◆ Účinnost – 13.12.2014,
v případě povinného deklarování
výživových údajů – 13.12.2016

Ing. Miloš Kavka

543 540 270

milos.kavka@szpi.gov.cz

WWW.SZPI.GOV.CZ

